

A tudós ügyész.

Tanulmányok Bócz Endre 80. születésnapjára¹

*A tudományok és a szellemi hivatásrendek számára ötszáz év óta a legbecse-
sebb forrás a könyv, amelyben közkinccsé lesz a felfedezés, amelyben ellen-
tétetes nézetek csapnak össze – időnként szenvedélyesen, amelyben szembesít-
hető az elmélet a gyakorlattal, amelyben eszmék találkoznak a mindennapok
valóságával. Lehet, hogy a könyv napjai meg vannak számlálva, „felfalja” az
elektronika. Van azonban egy műfaj, az emlékező kiadás, az ünnepi kötet,
amely csak kézbe fogva, a polcra leemelve ad élményt. Kedves találmány.
Pályatársak, követők és vitázók, tanítványok, jó barátok írják az ilyesmit. Akit
megtisztelnak vele, legyen hatvan-, hetven-, nyolcvan- vagy még több éves.
De az életkor még nem elegendő, teljesítmény is kell, amint azt a következők
is mutatják.*

A tudós ügyész Bócz Endre. Tudósként nemcsak az ügyészek, de a bünte-
tőtudományok művelői között is kiemelkedik, miként ügyészként pályafutá-
sa csak e hivatás legjobbjával mérhető össze. Ilyen teljesítményhez nem ele-
gendő a szorgalom, ehhez kivételes tehetségre van szükség. Önéletírásából
kirajzolódik talentumának forrásvidéke. A földműves ősök, vagy a sikeres
ügyvéd édesapa, valószínűleg ezek mind együtt. Nem ártott volna hozzá né-
mi kedvező történelmi hátszél. Hát az inkább vihar volt, ami az 1945-ben
még csak nyolcéves Bandinak minden jövőről szőtt tervét majdnem elsodor-
ta. A sárospataki és az oxfordi álmok helyett maradt a bicskei általános isko-
la, a gyanús értelmiségi származás, ami a kitűnő tanuló számára késleltette az
egyetemi tanulmányokat. Azután mégis sikerült. De a summa cum laude dip-
loma sem segített abban, hogy remélhesse elhelyezkedését a vágyott igazság-
szolgáltatásban. És akkor jött Götz János fővárosi főügyész, aki felismerte a
nála államvizsgázó diák kivételes képességeit. A megnyílt ügyészi karrier a
jogtudósi ambíciók számára aranybányának bizonyult. Így írt erről Király Ti-
bor akadémikus, Bócz Endre egyik legfontosabb monográfiájának előszavá-
ban: „A szerzőnek – négy évtizedig az ügyészségen dolgozván – bőven volt le-
hetősége a büntetőeljárás jog működését belülről megfigyelni, és rendszerint
a büntetőeljárás jogi előírások bürokratikus vetületét, értelmetlen, céltalan

¹ Finszter Géza – Korinek László – Végh Zsuzsanna (szerk.): A tudós ügyész. Tanulmányok Bócz Endre 80. születésnapjára. HVG-ORAC, Budapest, 2017

vagy diszfunkcionális formalizmusát szokta volt kifogásolni. Megtudhatjuk a könyvből, hogy kedvező változást várt az 1990-es években megindult jogalkotástól. Maga is részt vett az utolsó másfél évtized kodifikációs munkáiban... A rendszerváltozást jó alkalomnak vélte volna arra, hogy a megújulás sikeres legyen, ám ez nem következett be. És hogy a törvényhozás nem minden aktusával ért egyet, azt az ún. feljelentés-kiegészítés újralesztésével példázza, ami szerinte a nyomozási határidőkkel és a statisztikai adatokkal való játszadozásra, sőt kóklerkedésre adhat alkalmat. Az új büntetőeljárás törvény szelleméről és eljárási stílusáról az 1990-es évek elején szőtt remények szertefoszlottak... A hiba egyik oka talán az, hogy az 1998. évi XIX. törvény előkészítése idején a szakmai köröket nem készítették jól fel az újnak a befogadására, habár az is lehet, hogy nem is volt akarat a változtatásra, illetőleg nem voltak aktív részesei a kodifikációs tevékenységnek.”

Király professzor az előszó végén bemutatta a könyv szerzőjét: „Bócz Endre az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán szerzett 1960-ban jogi oklevelet. A büntetőeljárás jogot az 1958/59-es tanévben tanulta, és akkor sok olyasmit elhitt róla, amit ma már nem hisz el. Negyven évig volt ügyész, 1990-től 2001-ig fővárosi főügyész. A tudományos élet aktív résztvevője, 1976-ban szerzett kandidátusi fokozatot. Több könyv, tanulmány, tankönyv szerzője, illetve társszerzője, a Magyar Jogász Egylet büntetőjogi bizottságának elnöke. A magyar ügyészséget és tudományt nemzetközi fórumokon képviselte, az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága által elfogadott három ajánlás előkészítő munkáiban vett részt.”²

Az akadémikus szavaihoz alig kell hozzátenni valamit. Talán csak két dolgot: Bócz bármibe fogott, abban mindig megjelent színes, a sémákat elutasító személyisége, a világra nyitott humanizmusa. Az ügyészi posztot gyakran azonosítják a jogi formák rideg alkalmazójával. Ő nem ilyen ügyész volt, az emberség áthatotta egész tevékenységét. Úgy, ahogyan arra az édesapja tanította. A büntetőtudományok művelőiről is terjednek közhelyek, ők vagy a normaszövegbe rejtőzködő dogmatikusok, vagy éppenséggel a normákon is túltekinthető bölcselők. Azonban igen ritka az olyan jogtudós, akiben a törvény-szöveg biztos ismerete, a normát elemezni kész formai érzékenység kiválóan megfér a jogi jelenségek filozófiai mélységeit is feltárni képes tudással. Ez lehet a titka annak, hogy alig van a jognak olyan elismert művelője, aki ne került volna az ünnepelt szellemi vonzásába.

² Király Tibor: Előszó Bócz Endre: Büntetőeljárás jogunk kalandjai c. monográfiájához. Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Budapest, 2006, 11–14. o.

Nincs a büntetőtudományoknak olyan ága, az eljárási tanoktól a kriminalisztikáig, amelyben Bócz Endre tanulmányai megkerülhetők lennének. És nincs a hivatásrendnek olyan területe, az ügyvédségtől a bírói karig, ahol nevét ne tisztelettel említenék. (Az emlékkönyv átadásának ünnepi pillanatában *Bánáti János* ügyvéd csak annyit mondott egykori perbeli ellenfelének: „Hiányzol!” Lesz-e még e hazában olyan ügyész, akit a védelem ilyen megtiszteltetésben fog részesíteni?) A szerkesztők tisztában voltak azzal, hogy minden pályatársat, valamennyi barátot nem tudnak meginvitálni a szerzők sorába, mégis törekedtek arra, hogy a jogászság jelesei megszólalhassanak.

Következzék a tanulmányok bemutatása!

Balláné Fűszter Erzsébet A cannabis útja az Istenek ajándékától a kábítószer tiltólistáig című tanulmánya egy huszonhatezer évre visszatekintő civilizáció történeti írás. Megtudjuk, hogy az őshomo sapiens még nem, de minden következő kor embere megalapozottan gyanúsítható a kenderben lelhető bódulat élvezetével. A kriminalisztika professzora tanulmányát azzal fejezi be, hogy az ünnepi kötet szűkre szabott keretei számára nem tették lehetővé, hogy a XIX. századnak arról a napjainkig ható fordulatáról írjon, amelyben az illegális kábítószer-fogyasztás büntetőjogi tilalommal szigorodott. Ezt az eseményt a szerző „*elszabadult pokolnak*” láttatja. Vajon mi lehet erről az ünnepelt, Bócz Endre véleménye?

Bánáti János a védői jogokról szóló írását a következő sorokkal vezeti be: „... *köszöntöm az ünnepeltet, aki ügyészként, ügyészségi vezetőként a védőben nem a büntetőeljárás »sikerét« meghíúsítani igyekvő, ezért minden eszközzel legyőzendő ellenfelet látta, hanem a büntető igazságszolgáltatás nélkülözhetetlen szereplőjét, figyelemmel arra is, hogy »a büntetőügyek sorsától emberek sorsa függ, és nemcsak a terhelté.«*” A Magyar Ügyvédi Kamara elnöke idézi Bócz Endrét, aki a hatályos büntetőeljárás kódexet módosító 2011. évi CXXXIX. törvény előkészítését így jellemzi: „*A törvényjavaslat szerzői a jelek szerint a XV.-XVIII. századi inkvizitórius büntető eljárás gondolkörében mozognak a védekezési jog és a védelemhez való jog kérdéseit illetően: a terheltből beismerő vallomást kell kivenni és ezt – vélekedésük szerint – a védő közreműködése gátolja...*”³

Boda József a rendőrök békefenntartó és béketeremtő missziókban történő részvételéről számol be, saját tapasztalatai alapján. „*Az ENSZ misszió rendészeti feladatait az Európai Unió EULEX koszovói művelete vette át 2008-ban. Az UNMIK-ban összesen nyolc fő rendőr maradt, akik a Bűnügyi*

³ Bócz Endre: Védekezés a védelem ellen. Élet és Irodalom, 2011. június 24.

*Rendőrség Nemzetközi Szervezetével (Interpol) tartják a kapcsolatot, a nemzetközi körözések ügyében. Feladatuk hasonló, mint az ORFK Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központé (NEBEK) itthon.*⁴ Izgalmas részleteket ismerhetünk meg az ENSZ angolai és bosznia-hercegovinai misszióiról. A rendészettudományi kar dékánja emellett nem mulasztja el azt sem, hogy köszöntse Bócz Endrét mint a korábbi Rendőrtiszt Főiskola kriminalisztikai tanszékének egykori vezetőjét.

*Domokos Andrea a személyek azonosításáról megállapítja: „A bűnüldöző szervek egyik legfontosabb feladatává vált a terrorista cselekményekre készülő egyének gyors és mielőbbi felismerése és ártalmatlanná tétele. Ma ezt többek között térfigyelő és biztonsági kamera rendszerek, azaz a biometriát igénybe vevő alkalmazások is segítik, ahol az egyén biológiai, fizikai jellegzetességei érzékelésével igyekeznek felismerni a körözött személyt... »Minden rendőrség annyit ér, amennyi adata van« – olvasható a Bócz Endre által szerkesztett *Kriminalisztika* tankönyvben.⁵ Ma az államok arra törekszenek, hogy minél több információval, adattal rendelkezzenek ne csak állampolgáraikról, hanem azokról is, akik a világ más részéről érkehetnek területükre.*”

Elek Balázs a büntetőjogi megismerésben a belső meggyőződés nehezen definiálható fogalmát járja körül: „A meggyőződés törvényben történő rögzítése annak kizártságát is jelenti, hogy bárki eldöntse kötelező erővel, hogy van-e bizonyíték, egyben az eljáró bíró személyes felelősségét, lelkiismeretét, mérlegelési képességét helyezi előtérbe, amit úgy is meg lehet fogalmazni, hogy melyik bizonyítékot fogadja el, vagy kinek a vallomását hiszi el. Az ügyész és a bírói meggyőződésének különbsége, egyben az önkényes bírói meggyőződés korlátja a bíró indokolási kötelezettsége. A nyomozó és az ügyész bizonyítási tevékenységéről, meggyőződésének kialakulásáról, annak korlátairól Bócz Endre számos tanulmányban értekezett. Nála hitelesebb és autentikusabb szerzőt ebben a kérdéskörben felesleges keresni.”⁶

Fázi László a pótmagánvádas eljárás javasolt új szabályozásának dilemmáiról írt. Az értekezés utal arra, hogy „Bócz Endre volt az, aki Magyarországon az elsők között javasolta a szubszidiárius pótmagánvadás bevezetését”. A pótmagánvadás arra való, „... hogy az embereknek lehetősége legyen vélt

4 Bócz Endre: Személyek és tárgyak kézre kerítése. In: Bócz Endre (szerk.): *Kriminalisztika*. BM Kiadó, 2004, 117. o.

5 Bócz Endre (szerk.): *Kriminalisztika* 1–2.. BM Kiadó, 2004, 1. köt. 939. o.

6 Bócz Endre. A büntetőeljárásbeli bizonyítás néhány szemléleti és elméleti kérdése. *Magyar Jog*, 2008/2., 77–81. o.; Bócz Endre: Legálitás, opportunitás és az ügyész diszkrecionális jogköre. *Rendészeti Szemle*, 1994/1., 12–18. o.

vagy valódi sérelmeik orvoslása érdekében a bírói döntés kieszközlésére...”⁷ Fázsi tanulmánya éppen azokon a pontokon üdvözli az új eljárási kodifikációt, ahol kellően sértettbarát, és ott kritizál, ahol a készülő jogi megoldás a pótmagánvádnak ettől a lényegétől eltávolodik.

Gál István László az úgynevezett „brókerbotrány” kapcsán a bennfentes kereskedelem bűncselekményének elkövetési magatartásait elemzi a korábbi és a jelenleg hatályos Btk. törvényi tényállásai alapján. Idézi Bócz Endre ezzel kapcsolatos álláspontját: „Az, hogy pénzügyi eszközt kivon, azt jelenti, hogy megszüntet egy jogviszonyt a pénzügyi eszközre vonatkozóan, és nem azt jelenti, hogy ügyletet köt.” Ilyenformán tehát azok, akik a Questorból annak tudatában, hogy a cég várhatóan rövid időn belül összeomlik, a pénzüket kivonták, nem követtek el bennfentes kereskedelmet. Gál professzor kénytelen elismerni, hogy a dogmatikusnak ugyancsak kiváló ünnepeltünknek ismét igaza lett.

Györgyi Kálmán Kozma Sándor királyi főügyész munkásságára emlékezett. A közvélemény figyelemmel kísérte a királyi ügyészek kinevezését: „a kinevezett főügyészek, nevezetesen Kozma Sándor személyében olyan jellemzők egyéniséget tisztelhetünk, kiről nem tehetjük fel, hogy a királyi ügyészi kar az ő vezetése alatt bármely kormány kezeiben vak eszközül fogna használtathatni”. Hogy a korabeli parlament jól választott, azt a királyi főügyész első körrendelete is igazolta, amelyben a királyi ügyészeket „bajtársi szeretettel üdvözli”, nem utasít, hanem „nézeteit nyilvánítja”. A királyi ügyésztől úgy véli, hogy az „nem ügyfél, nem is pusztán közvádoló [...] hanem az állam igazságszolgáltatásának olyan önálló közege-tényezője, amely közvetlen az államtól nyert felhatalmazása folytán, amidőn a bűnt és bűnöst üldözőbe veszi – függetlenül, egyedül az anyagi igazság érdekében küzd és fáradozik”. Innen már csak Bárándy Péter köszöntése hiányzik: „Azt mondd, ügyész? – Azt mondom, Bócz.”⁸

Hack Péter az ügyészség „felelősségéről” értekezve fontosnak tartja idézni a következőket: „»A legfőbb ügyésznek nincs hivatali előjárója, s ezért nem felelős semmiért«, állapítja meg Bócz Endre az MTA Jogtudományi Intézet szervezésében megrendezett konferenciasorozat ügyészségről szóló részének vitáiratában. A szerzőtől megszokott éleslátással megfogalmazott tétel tovább gondolásra érdemes. A legfőbb ügyész irányítása alatt működő ügyészi

7 Bócz Endre: Milyen legyen a büntetőeljárás? Rendszertani Szemle, 1991/7., 4. o.

8 Tóth Mihály – Dávid Lilla – Kelédi Annamária (szerk.): Bócz 70. Budapest, 2007, 37. o.

9 Bócz Endre: Sarkalatos átalakulások 2010-2014 – az ügyészség. MTA Law Working Papers, 2014/7. http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/mtalwp/2014_07_Bocz.pdf

szervezetnek a jelenlegi alkotmányos megoldásban nincsen »előjárója« így kérdésként merül fel, hogy valamilyen módon felelős-e az ügyészség a tevékenységéért.” Az ELTE jogi kar tanszékvezetője erre a kérdésre keresi a választ.

Hautzinger Zoltán *Idegenek kriminalisztikája* című tanulmánya Bócz munkásságának újabb oldalára vetít fényt: „Különösen értékes és rendhagyó munkának tekintendő a büntetőeljárás kevésbé kriminalisztika centrikus szakaszának, a bírósági szaknak feltérképezése a nyomozásra jellemző eszközök és módszerek alkalmazásának oldaláról. E kötetben azt olvashatjuk, hogy az az ismeretrendszer, amit nálunk kriminalisztikán szokás érteni, nevezzék bár-hogy, az emberi megismerő tevékenységnek a mindennapi élet gyakorlatában és a legkülönbözőbb tudományterületeken kidolgozott, sikeresnek bizonyult vagy sikeresnek ígérkező eszközeit, eljárásait és módszereit alkalmazza a rekonstruktív ténymegállapításban. Ennek célja pedig a bűncselekmények felderítése, elkövetői kilétének a megállapítása, a történetek bizonyítása, a felelősség megállapítása és további bűncselekmények megelőzése.”¹⁰

Irk Ferenc a kriminológiai kutatásoknak is új irányt szab, amikor megállapítja: „A globalizáció és a vele együtt járó gazdasági-társadalmi változások következményeként a büntetőjogi intézményrendszer lebontásának vagyunk tanúi, aminek legfeltűnőbb megnyilvánulása, hogy a büntetőjogon alapuló bűnözéskontroll szerepét mindinkább átveszi a biztonsági jogon nyugvó bűnözéskontroll.” Ezzel összefüggésben idézi Bócz Endrét: „A személyi társadalomveszélyesség megállapítása tehát lényegéből következően prognosztikus értékítélet (kiemelés: IF) a személyiség jövőbeli tevékenységére vonatkozóan; azt fejezi ki, hogy az illető részéről társadalomra veszélyes tevékenység kifejtése – reális lehetőség; valószínű.”¹¹

Kerecsi Klára egy nemzetközi kutatásról ad tudósítást, amiben 23 európai ország szakemberei tanulmányozták, jelentős mértékben az összehasonlító módszer alkalmazásával, a bűnelkövetők felügyeletét. A dolgozat hangsúlyozza: „... a felügyelet alatt állók alá vannak rendelve az életüket megváltoztató és szabadságukat korlátozó feltételeknek, és állandóan annak fenyegetésében élnek, hogy egyre súlyosabb szankciók szabhatók ki velük szemben, ha valamilyen formában gyengének bizonyulnak (azaz visszaesővé válnak, vagy megszegik a magatartási szabályokat).” Kerecsinek nem csupán ez a születésnapra szánt tanulmánya, de sok más munkája is a személyi társada-

¹⁰ Bócz Endre: *Kriminalisztika a tárgyalóteremben*. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2008, 11. o.

¹¹ Bócz Endre: *A személyi társadalomra veszélyesség a büntetőjogban*. KJK, Budapest, 1983, 90–91. o.

lomra veszélyességnek arra az interpretációjára támaszkodik, amely szerint az nem jogi, hanem társadalomfilozófiai fogalom és alkalmas a személyiség és a társadalmi környezet közötti kölcsönviszonyok leírására, amiként azt Bócz Endre monográfiája is tárgyalta, már sok évvel ezelőtt.¹²

Korinek László Bócz Endrének a *Belügyi Szemlében* több mint negyven év alatt megjelenő írásait tekinti át. Egyebek mellett megállapítja: „*Kiemelést érdemel, hogy az európai emberi jogi normák befogadását nem valamilyenféle kényszernek, hanem a saját fejlődésünk szempontjából is kívánatos megoldásnak tartotta. Emellett a gyakorlat problémáira is megfelelő válaszokat keresett, így az akkor erősen romló bűnügyi helyzetben – nyilvánvalóan helyesen – úgy vélte: az eljárások gyorsítása és az alkotmányos garanciák erősítése fontos feladat. A kettő egyébként Bócz Endre számára nem mondott egymásnak ellent. Arra a következtetésre jutott, ami az 1998. évi XIX. törvény koncepciója volt. E jogszabály előkészítésében egyébként ő maga is aktív szerepet vállalt.*”¹³ Csak sajnálni lehet, hogy az újabb büntetőeljárás kodifikációban Bócz Endrét nélkülözni kellett.

Kovács Tamás ünnepi köszöntőjében kifejti az ügyészség alkotmányos helyzetéről vallott felfogását, utalva arra, hogy Bócz Endre maga is számos tanulmányában foglalkozott e fundamentális kérdéssel.¹⁴ Kovács emlékeztet egy 2007-ben, még legfőbb ügyészként elmondott előadására, amelyben a húszas évek koronaügyészt idézte: „*Ahol békés viszonyok uralkodnak, ahol a társadalmi fejlődés [...] rendes menetben halad [...] ahol politikai ellentétek egész végletekig menő szertelenségbe nem csapnak át: ott a miniszter rendelkezési joga a gyakorlatban alig érezhető [...] Mihelyt azonban a társadalom szervezetének valamely részében a béke megbomlik, azonnal az ügyészségeket rántja elő a hatalom, s azzal akarja orvosolni a társadalom betegségét.*” Figyeljünk erre is.

Lévay Miklós tanulmányában több külföldi forrásra támaszkodva a „*crim-migration*” jelenségét vizsgálja, azt a folyamatot, amelynek következményeként a bevándorlás kriminalizálása kisebb vagy nagyobb mértékben minden országot jellemez. Ez alól nem kivétel az Európai Unió, amiként Magyarországon is megfigyelhető ilyen jogalkotás. Lévay professzor azt is megállapítja, hogy a bevándorlás kriminalizálásának kérdéskörével eddig hazánkban csak a büntetőjog-tudomány foglalkozott. Gondolatait ekként zárja: „*Bízom benne, azon túl, hogy írásommal remélhetőleg örömet szerzek a 80 éves Bócz*

¹² Uo.

¹³ Bócz Endre: Négy évtized az ügyészségen – pályám emlékezete. Pallas, Budapest, 2010

¹⁴ Bócz Endre: A Magyar Köztársaság és az alkotmányozás. Magyar Jog, 2011/3.

Endrének, publikációm ösztönzően hat a magyarországi »crimmigration« kriminológia vizsgálatára.” Nem lepődnék meg, ha az ünnepeelt következő írása éppen e tárgyban születne meg.

Madai Sándor a büntetőpolitika változásait követi nyomon, különös figyelemmel a vagyoni deliktumokra. Miközben megállapítja, hogy utóbbiak klasszikus büntetőjogi fogalmát a jogalkotás vargabetűi kevésbé kuszáltak össze, aggályainak is hangot ad, amikor a szigorodó büntetőjogi fenyegetés hatásosságát firtatja: Szemléletesen fejezi ki *Tóth Mihály* álláspontja a problémát: „*ma viszont pl. míg a tulajdon elleni szabálysértés elkövetőjét őrizetbe vehetik (mert szabálysértési elzárással büntethető), néhány forinttal többet eltulajdonító bűnöző társát aligha fogják személyi szabadságától megfosztani (mert letartóztatására nincs ok)*”.

Nyíri Sándor személyes hangvételű visszaemlékezésében írja: „*Az ügyészségi fogalmazóknak havi rendszerességgel előre meghatározott témákban szakmai konferenciákat is tartottak. Az egyik ilyen konferencia az igazságszolgáltatás elleni bűncselekményekről szólt. (Ilyen bűncselekmények a kerületi ügyészségek gyakorlatában nem fordultak elő, azok nyomozása, majd a vádirat elkészítése, emberemlékezet óta az ügyészségi nyomozás – esetünkben Fővárosi Főügyészség Nyomozó Osztálya – feladata volt. A szakvizsgának viszont e bűncselekmények is részét képezték.) A konferenciára készülve elolvastam Bócz Endre két frissen megjelent tanulmányát.¹⁵ Kezdő jogászként mély hatással volt rám mindkét dolgozat, mivel elvi érveléssel mutatott rá a jogalkalmazás ellentmondásaira. Azóta vagyok híve Bócz Endre jogirodalmi tevékenységének és hűséges olvasója dolgozatainak, könyveinek.*” Itt Nyíri az idősebb ügyésztársára emlékezik, de valójában a jogtudós Bócz Endre szemléletmódját jellemzi.

Szigeti Péter tanulmányában megállapítja, hogy „... *napjainkban csak azok az államok minősülnek alkotmányos államnak, amelyek szakítanak az abszolút szuverenitással: elismerik az emberi jogok lényegét, nemzetközi egyezményekben is definiálódó katalógusát (vagy legalábbis azok egy lényeges részét) és berendezkedésüket a hatalommegosztásra építik*”. Hatékony érvekkel igazolja: az igazságszolgáltatás függetlensége nem érvényesülhet maradéktalanul az ügyészi belső meggyőződésre épülő vádmonopólium nélkül. Miként lehetséges ezt a feltételt teljesíteni az erősen centralizált ügyészi szervezetben? Elég nehezen, figyelmeztet a szerző. Szigeti felidézi Bócz

¹⁵ Bócz Endre: A „vádolás” fogalmához. *Ügyészségi Értesítő*, 1965/2.; Bócz Endre: A védekezési szabadság és az igazságszolgáltatás rendjének büntetőjogi védelme. *Magyar Jog*, 1965/2.

Endrének a koncepciók perének tanulságaira utaló írását. Az alkotmányos jogállam jelenlétét igazolja, hogy az egykori főügyésznek ezek a gondolatai a *Belügyi Szemlében* is helyet kaptak.¹⁶

Tóth Mihály azokról a törvénysértésekről ad drámai áttekintést, amelyek a proletárdiktatúrának azt a korszakát jellemezte, amikor a büntetőjog-alkalmazás az „osztályharc” eszközévé silányult. A korlátokat nem ismerő hatalom egyszerre volt félelmetes és nevetséges, mindentudó és ostoba, amint ezt a törvénysértések utólagos feltárásában közreműködő jogtudós példái igazolják. Tóth tanár úr sem mulasztja el idézni Bócz Endrét, aki a hatalom mai birtokosait bölcsességre inti.

Vókó György a fogva tartás európai összehasonlító elemzését büntetés-végrehajtási jogi megközelítésből végzi el. Nem udvariasságból, hanem megkerülhetetlen forrásként utal az ünnepelt tanulmányára.¹⁷ Az összehasonlító vizsgálatok közös gondokra derítenek fényt: „... a túlsúfoltság a fogva tartó intézetekben, a napközbeni értelmes tevékenység hiánya, a fogva tartás túlságosan hosszú időtartama sok országban megtalálható, a külföldiek a nyugat-európai intézetekben felülreprezentáltak”. Az Országos Kriminológiai Intézet igazgatója megállapítja: „Az EU polgárokat illetően a Felügyeleti Intézkedésekről szóló EU Kerethatárok sok esetben ellenszer lehet.”

Az ünnepi kötet a Nemzeti Közszerkeleti Egyetem, a Nemzeti Közszerkeleti Egyetem Rendészettudományi Kar, a Magyar Ügyvédi Kamara, a Legfőbb Ügyészség és a Magyar Rendészettudományi Társaság támogatásával készült.

A Belügyi Szemle Szerkesztősége

¹⁶ Bócz Endre: A „koncepciók per” és az önkény. *Belügyi Szemle*, 2016/5., 66–87. o.

¹⁷ Bócz Endre: Az előzetes letartóztatás a büntető eljárás gyakorlatában. *Acta Humana*, 1992/8.